

Bakır ve İlgili Ürünlerin Fiyat Durumu⁰⁾

Yavuz AYTEKİN *

Fiyatlar aynı zamanda buraya kadar zikredilen hususlar ve ilgili ek ve tablolar dikkate alınarak tesbit edilmiştir. Ba-

kır, kurşun ve çinko dünya tüketimi yıllık büyüme oranları % cinsinden şöyledir :

	1965 -1967 ortalaması	1968-1969 ortalaması	1970	5 -10 yıl sonrası tahminleri
Bakır	1,0	8,8	2,5	4,25
Kurşun	2,5	6,9	1,8	3,50
Çinko	2,7	7,8	1,8	4,25

Blister bakır fiyatı :

Tablo 1., Şekil 1 de 1850-1970 yılları arasındaki Londra borsası blister bakır fiyatları gösterilmiştir. 1850 -1950 arası fiyat artışlarında nisbî bir istikrar mevcuttur.

1950 -1971 arası geri sıçramalar arızî kalmış fakat fiyatlar genel seviyesi 100 yıl-

lık ortalamasının 6,5 misli yükselme göstermiştir.

Dünya saf bakır üretimi 1970 yılında % 3,7 oranında bir artış göstermiş, buna mukabil tüketimde kaydedilen artış sadece % 1,2 den ibaret olmuştur. Bu miktarlar aşağıdaki tabloda 1000 ton olarak görülmektedir :

	1969		1970	
	Üretim	Tüketim	Üretim	Tüketim
Avrupa	1229	2 328	1288	2 358
Asya	659	876	731	872
Afrika	857	47	849	49
Amerika	2 996	2 347	3104	2 335
Avustralya	138	100	142	108
Batı Bloku	5 879	5 698	6114	5 722
Doğu Bloku	1300	1370	1 330	1430
Dünya Toplam	7179	7 068	7444	7152

Maksimum fiyat 1969 ortalaması olan

$$610,9 \text{ £/lg t} = 610,9 \times 35,94 \times 1,016$$

21610 TL/t dur.

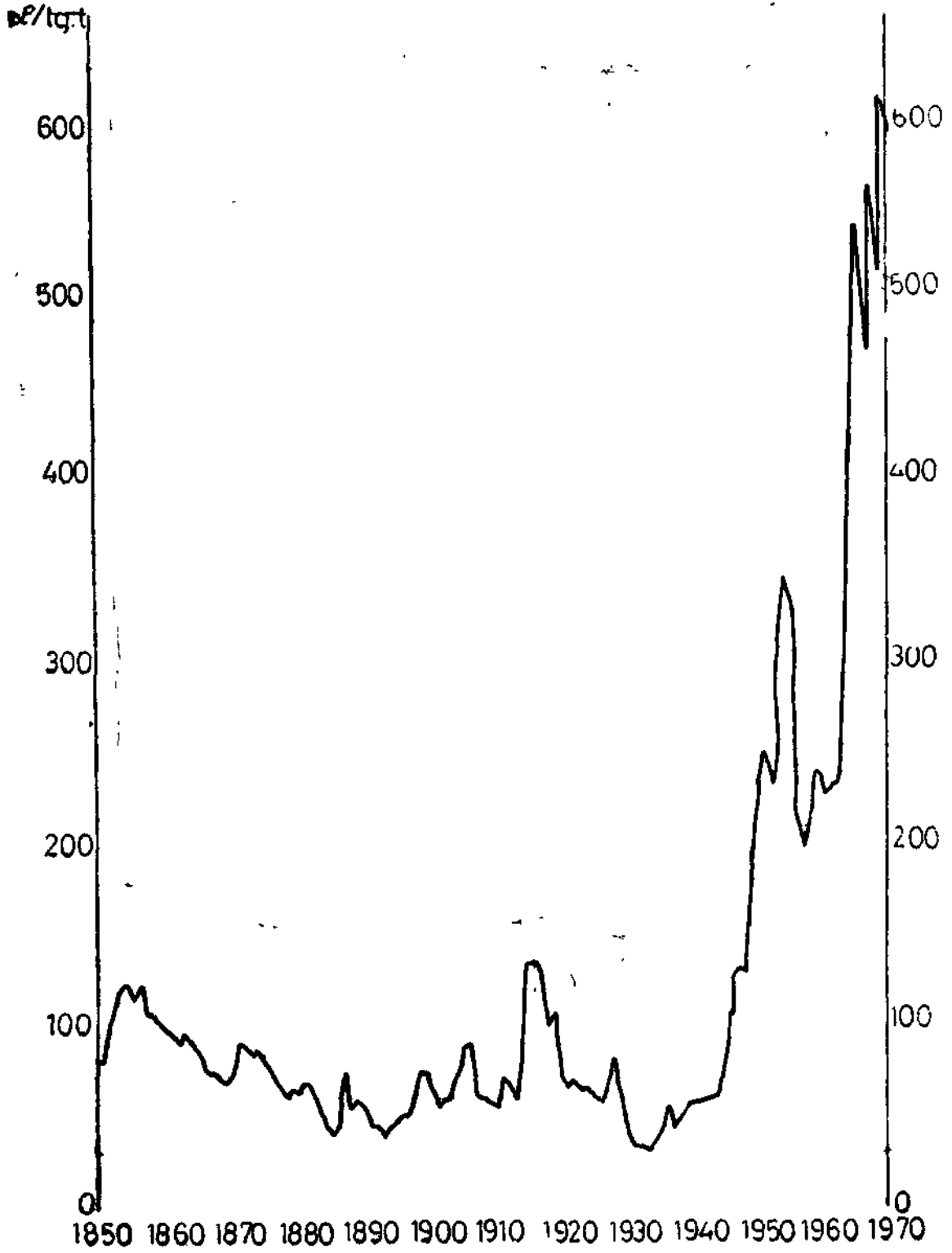
1971 yılı ortalama fiyatı Londra borsasında 15910 TL/t ve New York borsasında 16 980 TL/t a düşmüştür. 1970 yılı

* Dr. Ing. Ege Üniversitesi, Maden Mühendisliği Bölümü İZMİR.

ti) Bu makaledeki rakamlar 1971 yılı değerleridir.

LONDRA ELEKTROLİTİK BAKIR FİYATLARININ YILLIK ORTALAMALARI

[£/lg t (1016047 kg)]

Şekil 2.

İnada Londra Borsasında en yüksek fiyat Mart 1970 de 26,477 TL/t, en düşük fiyat Aralık 1970 de 14920 TL/t olmuştur.

Bu kısa izahat ve Bölüm 1 de zikredilen hususlar dikkate alınacak olursa, gelecek 10 -15 yıl için blister bakır 20.000 TL/t üzerinde bir fiyatla rahatlıkla müşteri bulacaktır.

Kurşun ve Çinko Fiyatları :

Kurşun ve çinko fiyatları birbirine yakın değerler ve gelişmeler göstermiştir. Kurşun fiyatı çinko fiyatını biraz alt seviyede fakat neredeyse paralel olarak takip etmektedir. 1944 yılından itibaren Kurşun ve Çinko Hatlarında ani yükselmeler başlamıştır. 1944 yılında 870 TL/t olan Pb ve Zn fiyatları, 1951 de azamî seviyesine aniden yükselerek 5660 TL/t değerine ulaşmıştır. Ancak 1953 yılından beri 4000 TL/t altında kalmıştır. 1971 yılı ortalama Pb fiyatı 3700 TL/t, Zn fiyatı 3670 TL/t dur. Normal fiyat artışları nazara alınırsa önümüzdeki yıllarda Pb ve Zn fiyatları 4000 TL/t mn altında olacaktır. Nitekim çinko fiyatında bu fiyatın altına düşülmemesi için Avrupa çinko üreticileri 1971 yılında üretimlerini % 15 kıstımlardır. Bu ise dünya üretiminin % 7 sine tekabül etmektedir. Japonya öngörülen artışı % 10 oranında başka sebeplerden azaltmış ve fiyatları sabit kalmasını olumlu karşılamıştır. 1970 yılı kurşun üretimi 1969 yılına nazaran % 3.7 oranında bir artış hızı gösterirken tüketiminde artış çok cüzi olduğundan, üreticiler arzı kıstmaya karar vermişlerdir! Tüketimdeki çok cüzi artış doğu Avrupa ülkelerine satıştan ileri gelmektedir. Saf kurşunun benzin oktanını yükseltmede ileride artık kullanılmaması mevzu bahis olursa tüketimde düşüş de olacaktır. Kurşun üretim ve tüketiminin 1969 ve 1970 yılları karşılaştırması şöyledir :

TABLO (1) — Yıllara göre bakır, kurşun, çinko ydhh ortalama Londra fiyatları (£/lgt)

Yıllar	Bakır	Kurşun	Çinko
1850	83,1	17,9	12,6
1855	124,6	23,2	20,0
1860	104,4	22,2	17,9
1865	92,0	20,2	19,1
1870	71,3	18,9	18,9
1875	86,0	22,0	24,3
1880	67,0	16,9	18,9
1885	46,0	11,6	14,7
1890	59,2	13,7	24,4
1895	45,8	10,2	14,7
1900	76,0	16,8	22,2
1905	74,0	15,8	25,2
1910	59,2	13,7	23,2
1915	87,0	23,2	67,3
1920	109,8	36,8	44,3
1925	65,2	36,8	36,8
1930	62,2	20,0	20,0
1935	36,0	14,7	14,7
1940	60,7	25,2	26,3
1945	60,8	30,5	30,5
1950	163,1	107,5	111,7
1955	350,6	100,8	100,5
1960	242,3	72,6	89,2
1961	226,1	65,1	75,1
1962	230,4	57,2	67,2
1963	230,7	62,3	80,3
1964	346,4	90,4	100,4
1965	461,7	74,7	122,6
1966	546,3	93,1	103,1
1967	469,5	85,2	101,2
1968	517,2	100,3	109,3
1969	610,9	118,4	119,4
1970	587,5	110,0	110,0
1971	442,0	106,3	105,5

	1969		1970	
	Üretim	Tüketim	Üretim	Tüketim
Avrupa	1212	1369	1241	1403
Asya	204	278	223	307
Afrika	137	36	149	36
Amerika	1 198	1097	1273	1035
Avustralya	217	75	207	66
Batı Bloku	2 968	2 885	3 093	2 847
Doğu Bloku	929	938	950	976
Dünya Toplamı	3 897	3 793	4043	3823

1970 yılında dünya çinko üretimi % 1,2 ve tüketim % 0,5 oranlarında gerilemiştir. Kurşun üreticileri gibi aynı sebeple çinko üreticileride, arzı kısma

kararına varmışlardır. Çinko üretiminin 1969 ve 1970 yılları karşılaştırmalı durumu aşağıdaki tablodan görülmektedir.

	1969		1970	
	Üretim	Tüketim	Üretim	Tüketim
Avrupa	1357	1556	1407	1537
Asya	738	782	710	853
Afrika	123	49	146	61
Amerika	1642	1486	1504	1345
Avustralya	243	107	260	115
Batı Bloku	4103	3 980	4 027	3 911
Doğu Bloku	1 088	, 977	1 100	1 020
Dünya Toplamı	5191	4 957	5127	4 931

Bu bakımdan değer hesaplamalarında kurşun için 3700 TL/t ve çinko için 3670 TL/t fiyatlar gelecek 10-15 yıl için ortalama rakamlar olarak düşünülmüştür.

Nikel Fiatları :

1970 yılında genellikle bütün metallerin fiyatlarında bir düşüş olmuştur. En çok düşüş kaydeden metallerden birisi nikelidir. Bakır fiyatında % 37,1 kurşunda % 19, çirikoda % 7, kalayda % 10, gümüşte % 10, alüminyumda % 25 olan bu düşüş nikelde % 72 oranındadır.

Nitekim 1970 yılı metal fiyatları bakımından kötü bir yıl olmuştur. 1971 yılında da Ni fiyatları düşüktür. Bunun için Ni değer hesaplamalarında 1971 yılı orta-

lama fiyatı olan 45 000 TL/t esas olarak alınırsa ihtiyatlı hareket edilmiş olur.

Altın ve Gümüş Fiyatları :

Külçe Au Hatları yıllık ortalamaları 1968 de 17,08 TL/gr 1969 da 19,15 TL/gr 1970 de 17,35 TL/gr, 1971 de 19,92 TL/gr dır. Altın ve gümüş Hatlarının şimdiye kadar olduğu gibi ileriki yıllarda da artacağı muhakkaktır. 1971 yılı ortalama fiyatları olan, altın için 19,9 TL/gr, gümüş için 0,652 TL/gr hesaplamalarda esas olarak alınmıştır.

Sülfirik asit Batı:

% 86,5 lik H²SO₄, 64 Borneo'lik sülfirik aside tekabül etmektedir. Sülfirik asit fiyatları son yıllarda ortalama 18-19

dolar/t civarında olduğundan 170 TL/t esas olarak almıştır. Asit ticaretinde «Perry cetveli» esasına göre kati tonaj hesap edilerek garanti edilen asitin, altında veya üstünde çıkması halinde pirim veya ceza ödenilmektedir. Teknik asit % 92,5 ve ekstra asit % 98,5 lik asittir.

Pirit Fiatı :

Bakır üretiminin yanı sıra Türkiye'deki cevherlerden aynı zamanda pirit üretimi mevzubahistir. Pirit minerali % 47-48 S lü olarak konsantre halinde satılmaktadır. Murgul piritinin Hopa'da Etibank'a maliyeti 55. — TL/t civarındadır.

Halen pirit Londra borsası fiyatı 145 TL/t civarındadır. Hesaplamalar için 140 TL/t olarak alınmıştır.

Bakır parça cevher fiyatı

Parça cevherlerin alış fiyatları CİF olarak tenörüne göre hesaplanmaktadır.

Etibank için bu hesaplama şekli şöyledir: Cevherin ortalama tenörü % x ise; % 2-5 Cu tenörleri için alış fiyatı TL/ton tenor ünite $y = 6x + 30$ denklemine göre tesbit edilir. Tenor % 2,2 ise CİF kıymet; $y = 6 \cdot 2,2 + 30 = 43,2$
 $43,2 \text{ TL/ton} - \text{ünite} \times 2,2 = 95,04 \text{ TL/ton}$ olarak bulunur.

Netice olarak :

Blister bakır (% 98 Cu)	20 000 TL/t
Metal Kurşun	3 700 TL/t
Metal Çinko	3 670 TL/t
Metal Nikel	45 000 TL/t
Külçe Altın	19 900 TL/kg
Metal Gümüş	652 TL/kg
Sülfirik asid	170 TL/t
Pirit (% 48 S lü)	140 TL/t
Parça cevher (% 2,5 Cu)	95 TL/t